JAN BLOKKER, JAN BLOKKER JR. EN BAS BLOKKER, *NEDERLAND IN TWAALF MOORDEN. NIETS ZO VERANDERLIJK ALS ONZE IDENTITEIT.*
(CONTACT: AMSTERDAM/ANTWERPEN) 224 BLZ., € 19,95.

Heeft u alleen de tv-uitzendingen gezien en geen tijd gehad het boek te lezen? Dan raad ik u aan dat alsnog te doen, want het boek *Nederland in twaalf moorden* is beter dan de gelijknamige Teleac/NOT-serie uit 2008. Bonifatius, koning Willem II, de Gorkumse martelaren, het meisje van Yde, Theo van Gogh, Jan VI van Beieren. Allemaal zijn ze het slachtoffer geworden van geweld. Soms door moord met voorbedachten rade, in andere gevallen door een ongelukkige samenloop van omstandigheden.
En de joodse geldschieter Godschalk van Recklinghausen? Zijn dood in 1349 is de meest raadselachtige in het boek. Allereerst omdat zijn lichaam nooit is gevonden, maar ook omdat onbekend is waar en wanneer hij precies is overleden. Motieven om hem uit de weg te ruimen waren er genoeg. In heel Europa werden in de veertiende eeuw joden vermoord, omdat ze werden gezien als de veroorzakers van de Zwarte Dood. Godschalk kan hiervan het slachtoffer zijn. Of is hij te grazen genomen door zijn schuldenaren, vaak edelieden en vooraanstaande burgers, die hun leningen niet wilden afbetalen? Eveneens mogelijk. Het kan ook zijn dat Godschalk is gedood door een gewelddadige actie van geselbroeders, fanatieke christenen die, gedreven door heftige emoties en eschatologische verwachtingen als gevolg van de pestepidemie, het hadden gemunt op joden.
Nederland in twaalf moorden leest als een trein. Smeuïge details ontbreken niet en de vele gevarieerde illustraties laten weinig aan de verbeelding over. Maar de schrijvers willen meer. Zoals ze het zelf formuleren: "Het onderwerp van dit boek is de Nederlandse identiteit."
In de inleiding wordt een poging gedaan het begrip 'nationale identiteit' te omschrijven. Dat is lastig, sterker: de Blokkers omzeilen dit probleem door aan te geven wat bij uitstek on-Nederlands is.
Voor de beschrijving en de historische context van de twaalf liquidaties gaan de schrijvers uit van de hypothese 'dat de drie grote ondeugden waarvan de Nederlanders graag denken dat ze er niet vatbaar voor zijn - afkeer van het vreemde, intolerantie en hysterie - door de hele geschiedenis van land en volk manifest zijn geweest.' De geselecteerde moordzaken bevestigen de stelling. Twee eeuwen lang hebben bloeddorstige conflicten op Nederlands grondgebied plaatsgevonden.
De auteurs hebben voor hun onderzoek naar de volksaard van Nederlanders een orginele invalshoek gekozen. Maar toch wringt het. Er is geen logisch verband tussen de beschreven moorden en de zoektocht naar de Nederlandse identiteit. De Blokkers zijn er niet goed uitgekomen.

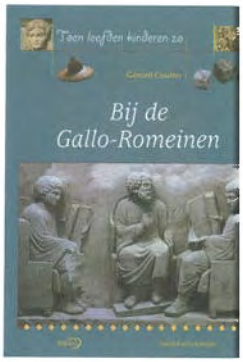
Anny Hartgerink

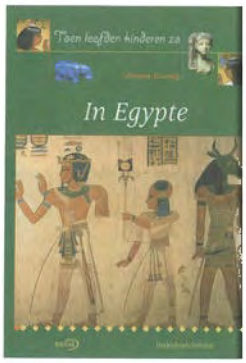
VIVIANE KOENIG, *TOEN LEEFDEN KINDEREN ZO: IN EGYPTE*; GÉRARD COULON, *TOEN LEEFDEN KINDEREN ZO: BIJ DE GALLO-ROMEINEN.*
(BIBLION: LEIDSCHENDAM 2005) PER DEEL: 45 BLZ., PRIJS € 15,95.

Hoe weet je jonge lieners te interesseren voor historische onderwerpen? Door iets te maken dat hen nabij staat en dat zodanig te verpakken dat het begrijpelijk, spannend en interessant is. Niet voor niets is de held in historische jeugdromans vrijwel altijd een leeftijdgenoot, worden jongeren altijd aan het werk gezet bij exposities en is de vormgeving zowel helder als uitdagend.
De Franse serie *La vie des enfants* ... tracht de interesse van jongeren te winnen door over hun leeftijdgenoten te publiceren. Het Belgische Davidsfonds/Infodok heeft vier boekjes uit de serie vertaald, namelijk over Egyptische, prehistorische, indiaanse en Gallo-Romeinse jongeren. Het Nederlandse Biblion geeft alleen het eerste en het laatste boek uit. Ik kan niet beoordelen hoe de boekjes over de prehistorie en de indianen zijn, maar met het ongewijzigd overnemen van de tekst over de Gallo-Romeinen heeft men een vergissing begaan.
'En dan begon een lange peri-

ode van onze geschiedenis, het Gallo-Romeinse tijdperk, dat aan de middeleeuwen voorafging', is de eerste zin van de derde alinea in het boek. Ook verder in het boek wordt regelmatig verwezen naar de Gallische oorsprong van de lezer. Dat is storend en helemaal niet nodig. Slechts een enkele keer gaat het écht over Gallische Romeinen. Verreweg de meeste bronnen die worden aangehaald zijn 'gewone' Romeinse bronnen. Het verwijderen van alle verwijzingen naar Gallo-Romeinen was voldoende geweest om het boek aan de Nederlandse markt aan te passen.
Als je door het bovengenoemde probleem heen kijkt dan zijn de boeken over Romeinse en Egyptische jongeren interessante publicaties. Beide leggen in korte hoofdstukken van drie à vier bladzijden uit hoe jongeren leefden, waarbij ieder hoofdstuk vooraf wordt gegaan door een bladzijde waarin het leven van (een verzonnen) jongere centraal staat. Zo komen bijvoorbeeld Carilla, de dochter van een wijnhandelaar, Claudius, de kleine scholier, Iseth, een boerendochter en Ahmose, een jonge soldaat voorbij. In het Romeinse boek wijkt men een keer van dit stramien af, want ook de legende van Romulus en Remus wordt verteld.
Beide boeken schrijven over gebruiken bij de geboorte, over opgroeien en de verzorging, over het spel dat werd gespeeld, het geloof en over het eventuele werk. Heel specifiek bij de Romeinen komt ook het te vondeling leggen aan bod. De teksten zijn toegankelijk en duidelijk, de (uit Franse bron afkomstige) illustraties zijn goed gekozen. In de tekst komt natuurlijk een aantal opmerkelijke zaken voor. Zo werd Romeinse vrouwen aangeraden geen min te gebruiken, immers men dacht dat de moeder via de melk haar karakter aan het kind doorgaf. Egyptische families van enige welstand lieten na de geboorte een schrijver-dokter-tovenaar komen, die, na het drinken van een beker in het huis gebrouwen bier, de boosaardige geesten trachtte te verdrijven door magische formules op te zeggen en pillen voor te schrijven, balsems om in te strijken, drankjes om te drinken of middeltjes om in te ademen aanbeval. Kinderen moesten al vroeg werken, behalve wanneer jouw familie rijk was, maar dan kon je wel eens te maken krijgen met een strenge Griekse leraar.
Toen leefden de kinderen zo zijn interessante boeken, die een eigen Nederlandse bewerking verdienen.

Ger Jan Onrust

STEPHAN MOLS, OLIVIER HEKSTER, ERIC MOORMANN (RED.), *ROMEINSE DECADENTIE*, (VANTILT: NIJMEGEN 2008) 176 BLZ., PRIJS € 17,50.

Het Nijmeegse Valkhof heeft een plezierige relatie opgebouwd met het archeologisch museum van Napels. De Italianen leenden in 2008 voor de tweede keer stukken uit hun enorme collectie uit voor een representatieve thematentoonstelling. Deze tentoonstelling heet *Romeinse decadentie* aan de hand van kunst- en gebruiksvoorwerpen wordt een beeld geschetst van het rijke leven aan de Romeinse Rivièra rond het begin van onze jaartelling. Het scala aan voorwerpen is breed: van voetklemmen waarin men zijn slaven kon opsluiten tot tafelgerei van gedreven zilver, en van marmeren tuinbeelden tot een recent gerestaureerde boilerinstallatie, waarmee een bad en een fonteintje van warm stromend water werden voorzien. U leest het goed, een boiler.
Een groep medewerkers van de Radboud Universiteit heeft een mooie bundel samengesteld waarin verschillende uitingen van Romeinse decadentie worden besproken. De bundel kan worden gezien als aanvulling bij de Nijmeegse tentoonstelling, maar hij laat zich ook prima zelfstandig lezen.
Decadentie: sinds Gibbon, of eigenlijk sinds Tacitus, is het beeld van halfkrankzinnige keizers die zwelgen in bandeloosheid er mee verbonden. Olivier Hekster opent met de vraag: "waren Romeinse keizers decadent?", en hij analyseert opvallende passages van antieke historici. Hij laat zien dat tegenover de scherpe tekening van excessen (Tacitus en Suetonius over Nero en Caligula) ook meer genuanceerde geluiden te horen zijn. Als Suetonius over